

No Dr. I. ANCĀNA ATMIŅĀM

Es pirmo reizi braucu vilcienā un pirmo reizi nokļuvu lielākā pilsētā. Izgājām nedaudz pastaigāties arī uz ielas. Tā bija Rīgas iela.

Ilgi mēs nevarējām staigāt, jo drīz vien vajadzēja būt vilcienam no otrās Daugavpils stacijas — Varšavas stacijas. Nopirkām tikai saldējumu par divām kapeikām. Arī to es ēdu pirmo reizi...

Atbraucām uz Varšavas staciju. Tā man likās ļoti liela: daudz tautas, nepārtraukta kustība. Vakarā izbraucām uz Pēterpili, bet, saulei lecot, mēs jau tai tuvojāties. Paskatījies pa logu, un šķita, ka mēs braucām pa jūru — visur bija migla.

Ap plkst. 8.00 iebraucām Pēterpili. Uz semināru aizgājām kājām. Tas bija 10. jūnijs.

Svētās Katrīnas baznīcā Sv. Misi celebrēja biskaps. Mēs iegājām dievnāmā, bet pēc tam, atstājuši baznīcu, mēs iekļuvām ļaužu puli un pazaudējām viens otru. Pārāk neuztraucāmies, jo palāvāmies, ka viens otru atkal sa-meklēsim.

Tās dienas vakarā redzējām, ka sabrauc aspiranti. Jau ceļā no Daugavpils uz Pēterpili iepazīnāmies ar trim baltkrieviem. Vienam uzvārds bija Visockis, pārējos neatceros. Tie gan izskatījās lielīgi ar savām zināšanām un labajām atzīmēm. Mēs skolā neko nebijām mācījušies par krievu—japāņu karu, bet viņi to bija darijuši pama-tīgi.

11. jūnijā es ar vienu lietuvieti aizgāju uz pilsētu. Staigājām pa ielām un nokļuvām līdz Nevai. Par divām kapeikām nopirkām kuģīša biļeti un pārbraucām uz otru krastu. Taču drīz vīh nomaldījāmies. Zinājām vienīgi, ka mums jātiek pāri upei. Devāmies kājām pa tiltu, bet nezinājām, kur iet tālāk. Griežāmies pie «gorodovoja» un vaicājām, kā mums tikt līdz mūsu ielai. Viņš ar mums aprunājās un

laipni pastāstīja, kā atrast meklēto. Ieradušies seminārā, uzzinājām, ka tūlīt sāksies pārbaudījums latīņu valodā. Alfabēta kārtībā man bija jāiet pirmajam. Eksaminēja profesors Ludvika Borkovskis. Viņš mani uzrunāja poliski. Es neko nesapratu. Tad viņš jautāja krieviski, kā latīņu valodā būs «mans tēvs»? Es atbildu: «Mi pater.» Profesors groza galvu. Viņš prasa nākamo jautājumu, bet arī to es nezinu. Tālāk profesors vaicā citiem jaunekļiem, arī tie nevar atbildēt. Beidzot viens tomēr pasaka pareizi — meus pater. Profesors liek mums locīt vārdus, bet es to neprotu. Viņš man ieliek divnieku ar krustu. Pārējie pasaka, ka nav mācījušies un saņem nulles.

Nākamajā dienā seko citi pārbaudījumi. Tos visus es izturēju ne jau sevišķi spoži, bet apmierinoši un labi. Beigās paziņoja, ka esmu uzņemts Garīgajā seminārā ar rudens pēcpārbaudījumiem latīņu valodā.

Vasarā man nācās daudz piestrādāt. Tā īpaši latīņu valodai nodoties nevarēju, bet drusku gan pamācījos pie klēriķa Jura Kārķles, kas bija jau piektajā kursā.

1914. gada 1. augustā pasludināja kara sākšanos. Tagad mans tēvs saprata, ka šī ceļa izvēlē mani dzīvē vadījuši kāda neredzama roka.

Man gan vēl bija trīs gadi līdz iesaukšanai, taču nākamajā gadā paņēma arī mana gadagājuma jaunekļus.

SEMINĀRĀ

Augusta beigās man atsūtīja paziņojumu, ka mācības seminārā sāksies 28. augustā. Paziņojumu atnesa 26. augustā. Nu steigšus savācu savas mantīņas un devos uz Pēterpili. Tēvs bija iekrājis 150 rubļu un tos viņš iedeva man.

28. augusta vakarā ierados seminārā tieši tai laikā, kad sākās reko-lekcijas — garīgie vingrinājumi. Semināristi jau devās uz kapelu.

No šīs dienas es kļuva semināra audzēknis. No rītiem celāmies plkst. 6.00, nomazgājāmies un līdz 6.30 bija jāsapulcējas kapelā. Mēs istabiņā dzīvojam četri kursanti.

Sākās rīta lūgšanas. Tad garīgais tēvs pasniedza apceri poļu valodā. Es

vēl poliski nepratu. Sapratu divus vārdus — Pan Jezus, un tas arī viss. Apjautu, ka nevar sēdēt rokas salikušam, tāpēc ņēmu lūgšanu grāmatu un skaitīju pātarus.

Pēc Sv. Mises gājām brokastīs. Pēc brokastīm pie manis pienāca livānietis J. Kārkle un pamācīja mani, kā jāuzvedas rekolekcijās.

Pēc dažām nedēļām mēs visi svīnīgi apģērbām garīdznieka drēbes un tikām pielīdzināti pārējiem semināristiem. Pirmajā kursā mūsu bija pāri trīsdesmit.

Pēc rekolekcijām iesvētīja jaunus subdiakonus un diakonus. Es vēl nebiju iestiprināts. Kādu svētdienu mums paziņoja, ka notiks iestiprināšana. Es par krusttēvu izvēlējos ceturrtā kursa audzēkni Bronislašu Kivrānu. Kā otu vārdu izvēlējos kādu mazpazīstamu, bet mans krusttēvs ieteica par patronu izvēlēties labāk pazīstamu svēto. Tā mans otrs vārds ir Antons.

Seminārā mani uzskatīja par veiklu zēnu, tādēļ vienmēr nozīmēja biskapa asistē.

8. decembrī — Dievmātes bezvainīgās ieņemšanas svētkos biskaps ceļbrēja sv. Katrīnas baznīcā. Arī es biju asistē. Pēc dievkalpojuma visi devāmies pusdienās. Kaut gan es biju zemnieku puisis, tomēr pie galda biju ļoti uzmanīgs un centos darīt visu pēc vecāko semināristu parauga, lai neklūtu smieklīgs.

Tā viens no mūsu asistes reiz «izgāzās» savas nesaprašanas dēļ. Pienesa mums buljonu tasītēs. Viņš nenogaidījis un nepievērsis citiem vērību, būdams izsalcis, pasteidzās un tasītē iebēra cukuru, domādams, ka tā ir kafija vai kāds cits dzēriens.

Viņš gan savu porciju iztukšoja, bet tāpat saņēma vecāko audzēkņu zobgalības.

Pienāca pirmie Ziemassvētki manā seminārā dzīvē. Pa brīvlaiku varēja braukt uz mājām vai palīkt seminārā. Es paliku. Apmetāmie vienā istabīnā ar savu krusttēvu Br. Kivrānu. Lāsiju H. Senkeviča noveles. Ko nesapratu, pajautāju savam krusttēvam. Brīvlaikā izdariju lielu soli uz priekšu poļu valodā, jo nu jau to sāku saprast un arī runāt. Poļu

rakstībā ar audzēkņa Eduarda Bekera palīdzību tik tālu ievingrinājos, ka jau varēju uzrakstīt diktātu, lai gan atzīme pagaidām nebija augstāka par trīs ar minusu.

Grūtāk man gāja ar latīņu valodu. Tomēr pirmo kursu beidzu ar pēcpārbaudījumiem rudenī.

Vasaras brīvlaiku pavadīju mājās pie vecākiem. Mājinieki mani lutināja un nelika strādāt, bet man sirdi kremta, ka nevaru piedalīties lauku darbos. Protams, ar sutanu nebija ērti strādāt.

Pa vasaru izlasīju daudz literatūras poļu valodā, pamācījos arī latīņu valodu un rudenī pārgāju otrajā kursā.

II kursā mācījāties filozofiju un introdukciju — ievadu Bibēlē. Pēdējo mums mācīja prof. S. Lozinskis un katru dienu lika izlasīt vienu Jaunās derības nodaļu.

Bija paredzēta arī latviešu valoda. To vajadzēja apmeklēt tikai latviešiem un tiem lietuviešiem, kas paši to vēlējās. Pirmajā gadā kādu laiku to pasniedza Jāzeps Rancāns. Viņa stundas mums patika. Bet viņš bija arī kara kapelāns un ne vienmēr varēja būt pie mums. II kursā latviešu valodu pasniedza katedrāles prāvests M. Dukalskis. Bet viņam ar to pasniegšanu negāja tik gludi. Rakstīt nemaz nemēģinājām, jo Dukalskis pats droši vien to neprata.

Poļu valodā es jau biju tik labi ievingrinājis rakstīt, ka to darīju pat labāk nekā daži poļi.

Vasarā armijā iesauca jau mana gadagājuma jaunekļus. Es, nezinādams, kā rīkoties, devos pie mūsu semināra rektora Ignata Baltruša, kurš vasaras brīvlaiku pavadīja Krāslavā pie dekāna K. Kaļinkas.

Karš jau bija ietekmējis plašās Krievijas satiksmi. Izbraucu no Līvāniem plkst. 12.00, t.i., pusdienas laikā, bet Krāslavas stacijā nokļuvām pusnaktī. Veselas divpadsmit stundas! Krāslavā uzzināju, ka Garīgajā seminārā administrācija rūpējas, lai mūs nelesauctu armijā.

Studiju laikā es bieži pateicos Dievam par Viņa brīnīškīgo vadību, ka es no necila lauku zēna esmu kļuvis par Garīgā semināra audzēkni. Nereiti starpbrīžos ieskrēju kapelā un sir-

snīgi lūdzu Dievu, cik mācēdams un spēdams. Kārtīgi ievēroju disciplīnu un, ja bija iespēja izvēlēties, tad uzņēmos to smagāko un neērtāko pienākumu. Kad katedrālē bija 40 stundu adorācija, es pieteicos adorācijai visneērtākās stundās pēc pusnakts, kad citi nelabprāt gribēja to darīt.

Sakarā ar vācu iebrukumu Krievijā pie mums ieradās daži audzēkņi no Kauņas semināra un gandrīz visi Seišu semināra studenti. Mūsu skaits nu jau bija 130.

1916. gada 5. martā (pēc vecā stila) biskaps Jānis Cepļaks man piešķīra četras zemākas svētibas.

Otro kursu beidzu ar rudens pēcpārbaudījumiem introdukcijā. 1916. g. vasarā es nebraucu uz mājām, bet aizbraucu uz Pasienu pie prāvesta Pētera - Pāvila Bulviča. Vēlāk tur ieradās arī II kursa audzēkņi Bivils. Viņš bija no Lietuvas, muižnieku kārtas — polis, beidzis vidusskolu un tāpēc iesāka mācīties Garīgajā seminārā no II kursa. Daži, beiguši vidusskolu vai universitāti, uzreiz iestājās III kursā.

Man tas nāca par labu, ka vasaras brīvlaikā man bija tāds draugs. Sākumā es sagatavoju bērnus pirmajai svētajai komūnijai. Tas man patika. Pasienieši visi runāja krieviski, bet baznīcā — poliski. Maz gan viņi saprata poliski, bet tomēr paši sevi uzskatīja par poļiem.

Cik viņi saprata poļu valodu, to aplicina kāds kuriozs gadījums.

Pēc Latvijas brīvvalsts nodibināšanas prāvests P. Bulvičs, nemācēdams latviski, vēlējās izbraukt uz Lietuvu, jo bija lietuvietis. Atvadīdamies no pasieniešiem, viņš tiem pateicās par viņu sirsnību, gadību un rūpēm, sevišķi laīkā, kad komunisti meklējuši viņu, lai nogalinātu. Draudzes ļaudis prāvestu tad rūpīgi slēpa. Viņš tagad par to draudzei pateicās kā parasti — poļu valodā.

Izgājis no dievnama, viņš redz, ka stāv pulciņš saīgušu vīriešu un sarunājas. Piegājuši pie prāvesta, viņi sāka sūdzēties:

— Kā tā, prāvesta kungs? Mēs jūs tā sargājam un glabājam ar milestību, bet jūs mūs šodien izrājāt.

Tā viņi bija sapratuši prāvesta pateicību. Tad viņš tiem atbildēja:

— Mani dārgie! Ja jūs vienmēr tā esat mani sapratuši, tad veltīgi esmu šeit sešus gadus runājis no kanceles!

Tā tur gāja ar poļu valodu.

Gatavodams bērnus, arī pats mācījos. Kādu reizi mēs ar prāvestu izbraucām pie grāfiem Volhorskkiem noturēt dievkalpojumu viņu māju kapelā.

Tā gan nebija ista kapela, bet biskaps bija devis tiesības ierīkot kādu istabu kā kapelu un noturēt dievkalpojumus viņu «pili», kas bija tikai lielā koka māja.

Viņu muiža skaitījās Sebežas apriņķī, bet līdz Sebežai viņiem bija 15 km, toties līdz Pasienei — 7 km. Tāpēc viņi draudzējās ar Pasienes draudzes prāvestu. Nekāda lielā draudzība jau tā nebija, jo Pasienes baznīcu viņi apmeklēja ļoti reti, taču viņi nebija arī tik pārlieku lepnī, kā tas bija novērojams pie tā laika grāfiem.

Mēs ar Bivili vasarā bieži apmeklējām Justianovu — viņu muižu. Tur dzīvoja māte - atraitne, dēls Miķelis — students un divas meitas — Jovita un Roze. Pie viņiem vēl dzīvoja veca jaunkundze — mātesmāsa. Justianovā bieži ieradās viesi.

Vasaru mēs pavadījām jauki. Ne tālu bija Zilupe un aiz upes jauks mežs. Es bieži gāju peldēties un pastaigāties.

Rožukroņa svētkos 7. oktobrī Landskoronā (tagad Šķaunē) bija atlaids. Pasienieši sarīkoja procesijas gājieni. 20 km garajā ceļā grūti nācās ieturēt kārtību. Prāvests un Bivils brauca no aizmugures ratos. Sākumā es vadīju procesiju. Nogājuši 10 km, apstādāmies atpūsties.

Šķaunē tolaik par prāvestu kalpoja Jānis Bikšis, kuru pēc dažiem gadiem dievkalpojuma laikā (1918. g. 13. martā) pie altāra nogalināja.

Uz Rožukroņa svētkiem ieradās diezgan daudz garīdznieku. Prāvests visus laipni uzņēma un pacienāja.

Bivils bija sadomājis pāriet uz universitāti, lai studētu medicīnu. Protekciju viņam izgādāja grāfiene Velhorskā, griežoties pie iekšlietu ministra, lai tas jauneklī atbrīvotu no karadienesta. Te atklājās, ko nozīmē

dižciltīga izcelsme un sakari. Par tādu kā mani grāfiene nekad nebūtu tā rūpējusies. Tālākais Bivila liktenis man ir nezināms, jo no semināra viņš aizgāja.

Es atgriezies seminārā. Naudu no vecākiem nelūdzu, jo par skolu man maksāt nevajadzēja un ar apģērbi bija apģādāts.

Trešajā kursā nāca klāt jauni priekšmeti: Baznīcas vēsture, morāloteoloģija, dogmatika, Baznīcas likumi.

LATVIETIS AUSTRĀLIJĀ

Aloizis Ancāns 1996. gada Lieldienās savas mājas pagalmā pie krizantēmām.

Aloizis Ancāns dzimis 1908. gada 15. decembrī Līvānu pagasta Mālkalnā, Laudas viensētā.

Lasīt mācījusi māmuļa, vērpjot līnu kodaļu. Apmēram septiņu gadu vecumā nolicis «eksāmenu» pie priestera Kazlasa ticības mācībā.

Skolā gājis uz A. Svirksta mājām, kur atradies trīsklasīgā skola. Katru gadu mācījušies trīs mēnešus. Skolotājs Ignats Veigurs bijis nervozs un nesimpātisks. Pēc tam Aloizis mācījies Sīmalas skolā, kur par pārzini strādājis Gerlahs un mācījuši skolotāji: Olga Treilons, I. Gercāns, Rauda.

Pēc pamatskolas beigšanas kaimiņš, skolotājs Donāts, piedāvājis darbu Daugavpilī, aprīņa valdē par 100 latiem mēnesī. Aloizijam tomēr vēl griebejis mācīties, un tēvs ar zirgu caur Preiļiem aizvedis uz Aglonu. Tāda bijusi arī brāļa Izidora vēlēšanās, kurš tolaik atradies studijās Romā.

Aglonas ģimnāzijā bija jāmācās visas zinības, kādas Izglītības departaments bija noteicis, nevarēja izvēlēties kādu atsevišķu mācību.

Valodas bija: latviešu, vācu, latīņu, franču un latgaļu izloksne. Mācību programmā ietilpa visas matemātikas, ķīmija, fizika, psiholoģija, loģika, vēsture, ticības mācība, zīmēšana, dabas zinības.

Skolotāji tur bija: burvīgais direktors Nikodems Rancāns, brīnišķīgais pasniedzējs ārsts Smilgainis, Tomsons, kapelāns Leitāns, Vodičko (vācietis), Čirulis, Miglinieks, Broks, Laurinovičs, Anševcs, Bērziņš u. c.

Pēc ģimnāzijas Aloizis vairs nedoma mācīties tālāk, bet tanī pašā gadā no Romas atgriezās brālis Izidors, ieguvis jau doktora grādu. Viņš pierunāja Aloiziju doties uz Rīgu, uz universitāti.

Izvēle krita uz Lauksaimniecības fakultāti. Lai gan tur bija liels konkurss, Aloizijam tomēr laimējās iekļūt Alma Mater.

Lai nopelnītu līdzekļus studijām un iztikai, strādāja Centrālcietuma administratīvajā daļā par darbvedi, pēc tam ar sava konfilistra Staņislava Jaudzema palīdzību, kurš tolaik bija tautas labklājības ministra sekretārs, tika uzņemts Rīgas darba pārvaldē. No turienes viņu atbrīvoja kā «fašistiski noskaņotu korporāli».

1944. gada februārī Aloizis Ancāns tika iesaukts armijā un nosūtīts uz Vainodi apmācīt jaunkareivjus. Viņš bija rotas komandieris. Šī paša gada maijā kapteini Bodi, A. Ancānu un 12

instruktorus aizsūtīja uz Krieviju. Viņu 19. divīzija atradās pie Opočkas. Pilsēta dega. Aloizijam izdevās atgriezties Latvijā, bet pēc ievainojuma viņš tika nogādāts uz Vāciju, pēc tam uz Beļģiju, kur nokļuva aiz dzelondratīm gūstekņu nometnē. Angļi bija nolēmuši viņus, divpadsmit tūkstošus gūstekņu, izdot krieviem.

Pateicoties biskapa Rancāna gādībai, tas nenotika, jo viņš bija ieradies pie amerikāņu virspavēlnieka Vācijā, pārrunājis radušos situāciju un tā izglābis šos cilvēkus no Staļina asinspirts.

Krievi tomēr ieradušies un apvārdojuši apmēram 300 kareivjus, kuri paši pieteikušies braukt uz Latviju. Nav dzirdēts, ka kāds no viņiem dzimteni būtu ieraudzījis.

Krievi aizveda vienu kapteini un gribējuši papenēt arī pulkvedi Kripēnu, bet viņš sevi ievainojis krūtīs ar nazi, tā nokļuvis slimnīcā un izglābis sev dzīvību.

Gūstekņu nometnē Ancāns pavadīja apmēram sešus mēnešus. Tad gūstekņus izveda uz bēgļu nometni Hersbrukā. Šī nometne bija amerikāņu rīcībā, bet tās komiteja tika vēlēta no pašiem nometnes iemītniekiem.

Pēc pāris mēnešiem pasaules valstis sāka meklēt darbaspeku. Anglija — uz ogļu raktuvēm, Kanāda — meža strādniekus, ASV — kokvilnas plantācijās. Aloizis Ancāns pieteicās darbā uz Kanādu.

Anketā, jautājumā par izglītību Aloizis pierakstīja, ka viņam ir nepabeigta augstākā. Imigrācijas ierēdnis esot atdevis anketu un pateicis «samthing dark». Viņš neesot varējis saprast, ka cilvēks ar zināma veida izglītību varētu strādāt smagu, fizisku darbu.

Tā uz Kanādu Aloizis Ancāns netika, bet tad ir nākusī Austrālijas komisija. Tur viss nokārtojies, un gūstekņi (apm. 900 cilvēki) tika izvietoti 12-tonnīgā amerikāņu kuģī, kurš devies pa Vidusjūru, Suecas kanālu, Sarkano jūru un Indijas okeānu uz Austrāliju.

Savā vēstulē brāļa Antona dēlam Vitālijam viņš raksta:

* kaut kas nepieņemams.

«Tur man īpaši patika Klivlandes meži. Jutos kā svētnīcā. Dzīvojam telts. Vairāki latvieši aizvien turējamies kopā. Kādu laiku strādāju pie ceļu labošanas, tad mūs lika pie mērnības darbiem. Dzungļos atzīmējām vietas, kur jāizved koki. Te jau darbojos starp austrāliešiem...»

Reiz aizgāju pie fermeru un nopirku vienu galonu (apm. 4,5 l) piena, padzēros un skārda spainīti ar vāku noliku zem galda, jo ledusskapja nebija. Otrā rītā skatos, brīnišķīgs rūgušpiens. Mans līdzdzīvotājs to ieraudzīja un gandrīz kļieda: «Ai, Alan, to nelietojiet. Tas ir indē!» Es viņam pasmaidīju un tik vicoju iekšā. No rīta mans biedrs skatījās manī kā brīnumā un nevarēja saprast, kā es esmu palicis dzīvs...

Kad ierados Sidneijā, dabūju darbu fabrikā, kur gatavoja mašīnu detaļas. Mani norīkoja pie rūdīšanas krāsnīm (ap 3000°C). Darbs nebija no patīkamajiem, jo nācās strādāt arī maiņās. Pēc pusgada paliku bezdarbnieks.

Gadījās iepazīties ar Jāni Ancānu no Ilūkstes apriņķa. Viņš bija mana auguma, arī pēc izskata un uzbūves līdzīgs. Jānis strādāja augļu pārstrādes fabrikā, bija ļoti stiprs un izturīgs cilvēks.

Viņš pastāstīja fabrikas menedžerim, ka «brālis» esot bez darba, un mani nekavējoties pieņēma. Tā kā «brālis» bija ļoti labs strādnieks, griebejis parādīt, ka arī es neesmu zemē metams, jo savā jaunībā biju pieteicoši spēcīgs. Tā tajā fabrikā es nostrādāju 21 gadu. Kādi astoņi bija ļoti smaga darba gadi, pēc tam es strādāju laboratorijā, un tas bija nesalīdzināmi vieglāk un patīkamāk. Tad fabrikas akcijas uzpirka citi un to likvidēja. Mūs visus atbrīvoja no darba, bet man jau bija pāri 65 gadiem, un es aizgāju pensijā. Nekādu darbu vairs nemeklēju.»

Aloizis Ancāns aktīvi piedalās sabiedriskajā dzīvē latviešu organizācijās. Ir bijis korporācijas «Lacuania» Austrālijas kopas seniors, viceseniors, pildījis kasiera un sekretāra pienākumus.

mus. Tāpat darbojies Latviešu katoļu biedrībā (12 gadus bijis tās priekšsēdis), ik svētdienu baznīcā lasījis lasījumus un pildījis zakristiana pienākumus.

Latviešu pasākumus viņš iespēju robežās cenšas apmeklēt arī tagad.

Aizvien gribētu stādīt un kopt savas puķes, ko tik ilgu gadus ir da-

rijis, ja vien mājas «komandants» to biežāk atļautu...

Dievs šo cilvēku ir svētījis ar ilgu dzīves ceļu, devis možu garu un izturību.

Sūtīsim viņam sveicienus uz Austrāliju un lūgšim, lai Dievs sniedz daudz žēlastību šim čaklajam Latvijas cilvēkam tālajā zemē.

«K. Dz.»

Aloizijs Ancāns — students. Aloizijs Ancāns ar māsu Annu 30-tajos gados.

60. gadu pirmajā pusē Kuldīgas draudzē Dr. Izidors Ancāns ar brāli Antonu un māsām. Pirmajā rindā no kreisās: Emīlija Budže, pr. I. Ancāns, Sofija Saltums. Otrajā rindā no kreisās: Paulīna Liepnieks, Helēna Ūdrasola, māsas Sofijas meita Tekla Saltums.

